

**በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት**

የሰ/መ/ቁ. 252291

ቀን :- ጥቅምት 06 ቀን 2017 ዓ/ም

ዳኞች- እትመት አሰፋ

ደጀኔ አያንሳ

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሳዬ

ሀብታሙ እርቅይሁን

አመልካች:- ሕፃን እድላዊት ዮሐንስ አያሌው - ሞግዚት ወ/ሮ ሰላማዊት ኃይሌ - ቀረቡ

ተጠሪዎች:- 1.ወ/ሮ አልማዝ አያሌው - ቀረቡ

2.ወ/ሮ አበባ አያሌው - ቀረቡ

3.አቶ ካሳሁን አያሌው - ቀረቡ

4.ወ/ሮ ጥሩወርቅ አያሌው - ወኪል 1ኛ ተጠሪ ቀረቡ

5. አቶ ደረጃ አያሌው - ወኪል 1ኛ ተጠሪ ቀረቡ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የወርስ ማጣራት ሥርዓትን የሚመለከት ሲሆን የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመርያ ደረጃ ፍርድ ቤት ነው። በስር ፍርድ ቤት በተደረገ ክርክር አመልካችና ተጠሪዎች ከሻሾችና ውርስ አጣሪዎች የነበሩ ሲሆን

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

መዝገቡ ላይ በሥር ተከላሽ አልነበረውም። ግራቶች በስር ፍርድ ቤት ያቀረቡት አቤቱታ ይዘት ወላጅ እናታችን ወ/ሮ ተዋበች ዋቆ መግራ ሰኔ 23 ቀን 2014 ሞተዋል፤ ግራቶች የሟች ወራሾች መሆናቸውን በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመርያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 65611 በቀን 02/05/2015 እና በመ/ቁ 65605 በቀን 05/05/2015 አረጋግጠው ውርስ ለማጣራት እንዲፈቀድላቸው ጠይቀዋል።

ፍርድ ቤቱም ያለኩዛቤ ወራሾች ውርስ አጣሪ መሆን እንደሚችሉ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 947 የተገለጸውን መነሻ በማድረግ የግራቶችን ጥያቄ ተቀብሎ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 944 የተቀመጠውን ውርስ የማጣራት ዓላማ ታሳቢ በአደረገ መልኩ ውርስ ተጣርቶ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 960(2) በተገለጸው አግባብ የውርስ አጣሪ ሪፖርት እንዲያቀርቡ በሰጠው ትዕዛዝ መሠረት ጥር 23 ቀን 2015 የውርስ አጣሪ ሪፖርት ቀርቧል፤ ፍርድ ቤቱም የቀረበውን የውርስ አጣሪ ሪፖርት መርምሮ ውርሱ በአግባቡ የተጣራና ሪፖርቱም ተገቢውን የያዘ እንዲሁም ከሕግና ሞራል ጋር የማይቃረን መሆኑን በማረጋገጥ አጽድቆታል። አመልካች ይህንን ውሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የይግባኝ አቤቱታ ያቀረቡ ሲሆን ፍርድ ቤቱም ይግባኝን በመመርመር ቅሬታ የቀረበበት ውሳኔ የሚነቀፍ ሆኖ ስላልተገኘ ይግባኝን በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 337 መሰረት ሰርዞታል።

አመልካች ነሐሴ 11 ቀን 2015 ዓ.ም ጽፈው ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይህን ውሳኔ በመቃወም የቀረበ ሲሆን ይዘቱም፡- በውርስ አጣሪው የቀረበው ሪፖርት የሟች ጎበዝ በንፋስ ስልክ ላፍቶ ክፍለከተማ ወረዳ 12 የቤት ቁጥር 488 ካርታ ቁጥር 37638 የተመዘገበ ቤት የገለፀ ቢሆንም በይዘታው ላይ ሰፍረው ስለሚገኙ የመኖሪያ ቤት እና በንግድ ቤት ወርሀዊ ኪራይ የሚሰበሰቡባቸውንና ተጠሪዎች በንግድ ቤት እና በመኖሪያ ስለሚገለገሉባቸው ቤቶች መጠንና የሚሰበሰበው ገቢ በውርስ አጣሪው ሪፖርት ያለተካተተና ያልተገለጸ በመሆኑ ውርሱ በህጉ መሰረት አልተጣራም፤ የተጠሪዎች የውርስ ድርሻ 18.15 % ፣ የአመልካች ድርሻ ደግሞ 9.25% ይሆናል በማለት የአመልካችን ድርሻ ከተጠሪዎች ድርሻ በማግኘት በመቀነስ የውርስ አጣሪ የሕፃኑን መብትና ጥቅም በሚጎዳ መልኩ የቀረበውን ሪፖርት አግባብ ካለመሆኑም በላይ የስር ፍርድ ቤት አግባብነቱን ሳይመረምር እና አስተያየት ሳንሰጥበት ከነጉድለቱ ተቀብሎ ማዕደቁ ተገቢነት የሌለው ነው። በመሆኑም የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በሰበር ታይቶ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የሰበር ሰሚው ችሎትም የአመልካችን የሰበር አቤቱታ መርምሮ በሥር ፍርድ ቤት በቀረበው የውርስ ሪፖርት ላይ አመልካች ተተኪ ወራሽ ሆነው በውርሱ የተሳተፉ ሲሆን በውርስ ሪፖርቱ ላይ ድርሻ ሲለይ ከተጠሪዎች ያነሰ ድርሻ ሆኖ ተመልክቷል፤ የውርስ ሪፖርቱን ፍርድ ቤቱ ሲያጸድቅ በውርስ ሕጉ መሰረት ድርሻው ያነሰበትን ምክንያት ሳያጣራና ሳይመረምር ማጽደቁ ሕጉን የተከተለ መሆን አለመሆኑ፤ አመልካች ሕጻን ከመሆናቸው አኳያ በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ - መንግስት አንቀጽ 36/2/ የተጠበቀላቸውን መብት ፍርድ ቤት ተገቢውን ጥበቃ ያደረገ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡበት ታሟቀዋል።

ማስታወሻ፡- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

ተጠሪዎች ሰኔ 14 ቀን 2016 ዓ.ም የሰጡት መልስ ይዘት፡- አመልካችዎ በመዝገብ ቁጥር 188166 ጥር 23 ቀን 2015 ዓ.ም በቀረበው የውርስ ሀብት አጣሪ ሪፖርት ላይ በመስማት ስለትክክለኛነቱ ከአሁኑ ተጠሪዎች ተርታ ስማቸውን እና ፊርማቸውን አኑረው አረጋግጠዋል እያለ የውርስ አጣሪ ሪፖርት አልተመረመረም በማለት ያቀረቡት ጥያቄ ተገቢነት የሌለው ነው፤ ከቤት ኪራይ ከሚገኘው ገቢ ሁሉ ወራሾች እኩል እኩል መካፈል ሲገባን ተጠሪዎች አመልካች ህፃን እንደመሆኗ መጠን የወንድማችን ልጅ ስለሆነች መንከባከብ ስለሚጠበቅብን ከድርሻ በላይ በባንክ እየተላከላት ስለመሆኑ በቂ ማስረጃ ያለን እና በቅንነት ህፃኗ ከፍተኛ ደረጃ ላይ እንድትደርስ የምንፈልግ በመሆኑ ድርሻዋን በህጉ መሰረት ብታገኝ አንቃወምም፤ በውርስ ህጉም ሁሉም ወራሾች እኩል ማግኘት እንደሚገባን የተደነገገ ስለሆነ በውርስ ሪፖርት ላይ የአመልካች ድርሻ 9.25 እና ተጠሪዎች ግን 18.15 መሆኑ ቀርቶ እኩል እንድካፈል ቢወሰን አንቃወምም የሚል ነው። አመልካች በሰጡት የመልስ መልስ ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ በማጠናከር ተከራክረዋል።

የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት መኖር አለመኖሩን በዚህ ችሎት ከተያዘው ጭብጥ እንደሚከተለው መርምረናል።

እንደመረመርነው ግራቀኙ በሥር ፍርድ ቤት ያቀረቡት ክስ የሚችል እናታቸው ወ/ሮ ተዋበች ዋቆ የውርስ ሀብት ይጣራልን በሚል ሲሆን በሥር ፍርድ ቤቶች አመልካችና ተጠሪዎች ራሳቸው የውርስ አጣሪ በመሆን የውርስ ሀብቱ ሪፖርት ለፍርድ ቤቱ ያቀረቡ ሲሆን ፍርድ ቤቱም የቀረበው የውርስ ሪፖርት ለሕግና ለሞራል ተቃራኒ ባለመሆኑ ተቀባይነት አለው በማለት አጽድቆታል። አመልካች ያቀረቡት ይግባኝም ተቀባይነት ባለማግኘቱ የቀረበ የሰበር አቤቱታ ነው።

ክርክሩን በፍትሐ ብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕጉ መሰረት መምራት እና መቆጣጠር የፍርድ ቤቱ ኃላፊነት ሲሆን በተገቢው ሁኔታ ካልተመራ የሥነ-ሥርዓት ሕጉን ዓላማዎች የሆኑትን እንደ አንጻራዊ እውነትን የመፈለግ፣ ሥነ-ሥርዓታዊ ፍትህ፣ ክርክርን ውጤታማ፣ ወጭና ጊዜ ቆጣቢ በሆነ አግባብ መምራት የመሳሰሉትን ማሳካት ስለማይቻል የተከራካሪዎችን መብት ይካሄዳል። ውርስ ማጣራት ሂደት በፍ/ሕ/ቁ. 948 እና ተከታይ ድንጋጌዎች መሠረት ኑዛዜ መኖር አለመኖሩ፣ የውርሱን ሀብት፣ ዕዳ፣ ወራሾችና ድርሻቸውን መለየት ሥራ የሚከናወንበት ሂደት ነው። ውርሱ ተጣርቶ እና ተለይቶ ለወራሾች የሚከፋፈል ሀብት ካለ የውርስ ክፍፍል የሚፈጸም ይሆናል፤ በመሆኑም ውርስ ማጣራት በራሱ የመጨረሻ ሂደት ሳይሆን በውርስ ንብረት ጉዳይ የመጨረሻ ሂደት ለሆነው የውርስ ሀብት ክፍፍል መነሻ ሁኔታ የሚፈጥር ነው። በውርስ ንብረት ጉዳይ የመጨረሻ ክንውን የውርስ ንብረት ክፍፍል ይሆናል ማለት ነው።

የውርስ ማጣራት ሂደት ከሌሎች መደበኛ የክስ ሂደቶች የተለየ እና ከፍትሐ ብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ በተጨማሪ በውርስ ሕጉ የተመለከቱ ሂደቶችን በማለፍ የሚከናወን ነው። የክርክር አመራር ሥርዓቱ ልዩ ባሕሪውን ባገናዘበ መልኩ የግራቀኙ የመደመጥ መብት መከበሩን ባረጋገጠ አግባብ መፈጸም አለበት። የክስ እና መልስ አቤቱታው ውርስ እንዲጣራ ከመጠየቅ ባለፈ ዝርዝር ፍሬ ነገሮችንና ክርክሮች የሚቀርቡበት

ማስታወሻ፡- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም !

ባለመሆኑ ውርስ አጣሪ ተሹሞ የውርስ ሪፖርት ከቀረበ በኋላ ግራቶች ተከራካሪዎች ለፍርድ ቤቱ በውርስ ሪፖርቱ የኑዛዜ መኖር አለመኖርና ሕጋዊነቱ፣ ወራሾችና ያላቸው መብት ሆነ የውርስ ንብረት ዝርዝር ላይ ያላቸውን ክርክር የሚያቀርቡት ውርስ ሪፖርቱ ደርሷቸው የጽሁፍ አስተያየት/ክርክር እንዲያቀርቡ እድል በሚያገኙበት ጊዜ ነው። ግራቶች ያቀረቡትን ክርክር እርስ በእርስ እንዲለዋወጡና እንዲያውቁት ከተደረገ በኋላ የመደመጥ መብታቸው በተሟላ መልኩ በሚከበርበት አግባብ ክርክራቸው ሆነ ማስረጃ በመስማት በተነሱ ክርክሮች ላይ እልባት መስጠት ያስፈልጋል። ፍርድ ቤቱም የውርስ ሪፖርቱን በሚመረምርበት ጊዜ የውርስ ማጣራት ተግባር ያስፈለገበትን ዓላማ መሠረት በማድረግ የውርስ ሕጉ መርሆዎችና ድንጋጌዎች መከበራቸውን ማረጋገጥ አለበት።

በተያዘው ጉዳይ ጥር 23 ቀን 2015 ዓ/ም በወራሾች የተዘጋጀው የውርስ ሪፖርት ለፍርድ ቤቱ የቀረበ ሲሆን በውርስ ሪፖርቱ 2.2. ላይ አመልካችና ተጠሪዎች የሟች የመጀመሪያ ደረጃ ወራሾች መሆናቸው ተገልጿል፤ ከውርስ ሀብቱ የውርስ ድርሻ በሪፖርቱ 4.1. ላይ ሲመለከት ደግሞ ተጠሪዎች እያንዳንዳቸው 18.15% ድርሻ አመልካች ደግሞ 9.25% ድርሻ ብቻ ያላቸው መሆኑ ተመዝግቧል። ተመሳሳይ ደረጃ ያሉ ወራሾች በፍ/ሕ/ቁ. 857 እና ተከታይ ድንጋጌዎች መሠረት በኑዛዜ ክፍፍል ሥርዓት የተለያየ ድርሻ ካልተሰጣቸው በስተቀር በሕግ የመጀመሪያ ደረጃ ወራሾች እኩል መብት አላቸው። የቀረበው የውርስ ሪፖርት ኑዛዜ ሳይኖር በወራሾች መካከል ያልተገባ የውርስ ድርሻ ክፍፍል መመልከቱን የሚያሳይ ሆኖ እያለ የሥር ፍርድ ቤት የውርስ ሪፖርቱ ለሕግ ተቃራኒ አይደለም በማለት ማሻሻያ ሳያደርግ ማጽደቁ የውርስ ሪፖርቱን ከውርስ ሕጉ ጋር ተጣጥሞ የቀረበ መሆኑን የማረጋገጥ ኃላፊነቱን አለመወጣቱን ያሳያል። አመልካች ሕጻን እንደመሆናቸው መጠን በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀጽ 36 ሕጻናት እኩል መብት ያላቸው መሆኑን እና ፍርድ ቤቶች የሕጻናት ደህንነት መብት በቀደምትነት በማስከበር ረገድ የተጣለባቸውን ኃላፊነት መሠረት ያላደረገና መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። ስለሆነም ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 303634 ግንቦት 17 ቀን 2015 ዓ/ም እና የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 188186 ጥር 25 ቀን 2015 ዓ/ም የሠጡት ውሳኔ በሰበር ሥነ-ሥርዓት መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(1)(ለ) መሰረት ተሻሽሏል፡
2. የውርስ ንብረት የሆነው በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር በንፋስ ስልክ ላፍቶ ክፍለከተማ ወረዳ 11 የቤት ቁጥር 488 በካርታ ቁጥር 37638 ላይ ሟች አውራሻቸው ወ/ሮ ተዋበች ዋቆ ካላቸው ድርሻ ላይ አመልካች እና ተጠሪዎች እኩል 1/6ኛ የውርስ ድርሻ አላቸው በማለት የውርስ ሪፖርቱን በማሻሻል ወስነናል።
3. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ትዕዛዝ

- ❖ የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ።
 - ❖ በዚህ ችሎት የካቲት 06፣ የካቲት 13 እና የካቲት 20 ቀን 2016 ዓ/ም የተሰጠው እግድ ተነስቷል፤ይጻፍ
 - ❖ መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።
- መ/0 የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

